

О. Ю. Малиновська

Марокко

МАРОККО, Королівство Марокко (араб. Аль-Мамляка аль-Магрибія) – країна на північному заході Африки. Омивається водами Атлант. океану (на Пд. Зх., Зх. і Пн. Зх.) та Середзем. моря (на Пн.); межує з Іспанією (на Пн.; має сухопут. кордон з іспан. ексклавами Сеута та Мелілья та водний кордон через протоку Гібралтар), Зх. Сахарою (на Пд.) й Алжиром (на Сх. та Пд. Сх.). Площа 446 550 км² (разом зі спір. тер. Зх. Сахари 710 850 км²; її приналежність оскаржується М. і фронтом Полісаріо, який виступає за незалежність Зх. Сахари в рамках Сахар. Араб. Демократ. Респ.). Насел. 33 848 242 особи (2014), переважно араби (понад 50 %; марокканці, а також алжирці, маври) та бербери (рифі, сенгажа, тамазигт, шильг). Столиця – Рабат (2,1 млн осіб). Найбільше мароккан. місто, екон. центр та мор. ворота – Касабланка (3,359 млн осіб). Адм.-тер. поділ: 16 областей (з врахуванням тер. Зх. Сахари), які складаються з провінцій і префектур. Мови: арабська (держ.), берберська, французька, іспанська. Віруючі переважно мусульмани (суніти), є християни та юдеї. Грош. одиниця – мароккан. диргам. Держ. устрій – конституц. монархія. Глава держави – король (від 1999 – Могаммед VI). Законодавча влада – вибор. двопалат. парламент (Палата представників і Палата радників). М. – чл. ООН, Ліги араб. держав, Організації іслам. конф., Франкофонії, групи Середземномор. діалогу, Постій. консультатив. ради країн Магрибу, «Групи 77». На тер. сучас. М. виявлено артефакти починаючи від 8 тис. до н. е. У 6 ст. до н. е. тут з'явилися фінікій. торг. колонії та поселення, що призвело до поступового залучення цих земель під цивілізац. вплив Середземномор'я. У 5 ст. після падіння Рим. імперії їх захопили вандалі та вестготи, потім – візантійці. Водночас більша частина гір. тер. залишалася під впливом корін. мешканців – бербер. У 7 ст. розпочалася іслам. експансія. Від серед. 11 до серед. 13 ст. існували держави Альморавідів і Альмогадів, відтоді до 1465 – Маринідів. У 15 – на поч. 16 ст. низку узбереж. тер. захопили Іспанія та Португалія. 1471–1554 з європ. колонізаторами вела боротьбу місц. династія Ваттасидів, 1554–1659 – Саадидів, потім – Алавітів. 1904 Велика Британія в М. визнала франц. сферу впливу. 1906–12 – під спіл. упр. Франції та Іспанії, від 1912 – під протекторатом Франції. У тому ж році невелика частина перейшла під владу Іспанії, а м. Танжер із прилеглими землями визнали міжнар. зоною. 1956 М. отримало незалежність. М. – гірська країна. Рівнини є лише на узбережжі. Переважаючий тип ландшафту – пустелі. Уздовж берегів Середзем. моря на Пн. Сх. на 200 км тягнуться вапняк. гори Ер-Риф з вис. до 1500 м. Із Пн. Сх. на Пд. Зх. країну

перетинають хребти Серед. Атлас (2300–3340 м), Високий Атлас (3000–4165 м; найвища точка – г. Тубкаль) та Антиатлас (1800–2712 м). У передгір'ях Атласу часто бувають землетруси. Атлас. гори поділять М. на пн.-зх. (відносно добре забезпечена опадами) та пд.-сх. (пустел.) частини. На Пд. гори переходять у плоскогір'я Алжиру та Зх. Сахари. На Пн. Зх. – рівнини Мароккан. Месети. Рівна берег. лінія Атлант. узбережжя вкрита піщаними пляжами. Клімат субтропічний, на Атлант. узбережжі – морський з жарким і сухим літом та вологою м'якою зимою, на Пн. – середземноморський, у центр. р-нах – континентальний. На пн.-зх. частину країни впливають повітр. маси з Атлантики та холодна Канар. течія. Середня температура влітку бл. +24–28 °С, узимку – +10–12 °С. На узбережжі жаркий сухий вітер шаргей іноді досягає ураган. сили та спричинює задушливу спеку. З Пн. на Пд. континентальність клімату зростає. Найжаркіший клімат у Марракеші: середня температура влітку бл. +38 °С, узимку – +5 °С. Добовий перепад т-р може сягати 20 °С. У горах температура знижується з висотою та на рівні 1500 м макс. температури влітку рідко перевищують +32 °С. Середньорічна кількість опадів зменшується з Пн. на Пд. – від 500–1000 мм на Пн. до 200 мм на Пд. Найбільше опадів випадає на зх. схилах Атлас. гір (до 2000 мм). Узимку на вис. понад 1500 м часто випадає сніг. Гол. річки: Мулуя (впадає в Середземне море) та Себу (впадає в Атлант. океан; нижня течія судноплавна). У горах ростуть кедр. та дубові ліси, сосна алепська, ялівець і туя. Місц. ендеміком є арганія («залізне дерево»). Поширені чагарник. зарості – маквіси. Степи на Пн. Сх. вкриті цінним видом ковили – альфа, або еспарто (з її волокна виготовляють високоякіс. папір). У пустелях водяться газелі та багато видів змій; на плато Серед. Атласу – кабани, лисиці, рисі, шакали, у високогір'ях Високого Атласу – гривастий баран. М. є місцем сезон. перельотів птахів між Європою та Африкою, тому тут часто з'являються лелеки. Зустрічаються сови, зозулі, чаплі, грифи, беркути, яструби та ін. Найбільші нац. парки: Тубкаль, Іфран, Таззека, Сусс-Маса, Аль-Госейма, Геніфра, Талассемтан. М. – аграрна країна (14 % ВВП) з відносно розвиненою гірничодобув. (забезпечує бл. 1/3 валют. надходжень) та оброб. (бл. 20 % ВВП) пром-стями. Понад 10 % ВВП надходить від туризму. Країна посідає 3-є м. у світі за виробництвом фосфоритів. Розробляють також родовища залізняку, свинцю, марганцю, кобальту, міді та цинку. С. госп-во спеціалізується на вирощуванні ранніх овочевих, цитрусових, маслин, винограду, зернових, цукр. тростини та буряків, картоплі, розведенні овець, кіз, великої рогатої худоби, коней, верблюрів, віслюків, мулів. Підпр-ва харчової промисловості випускають рибні, овоч. і фрукт. консерви, цукор. Осн. торг. партнери з імпорту: Франція, Іспанія, Саудів. Аравія, США, Італія; з експорту: Франція, Іспанія, Індія, Італія, Японія. Є 17 мор. портів і 27 аеропортів зі злітно-посадк. смугами з твердим покриттям (4 міжнар.). Об'єкти Світ. культур. спадщини ЮНЕСКО: Рабат, м. Мекнес, археол. ділянка Волюбіліс, ксар у м. Айт-Бен-Гадду, медини міст Ес-Суейра, Марракеш, Тетуан і Фес, давнє португал. м. Мазарган (Ель-Джадіда). Центром сучас. туризму є Агадир (найкращі піщані пляжі), сучас. мароккан. мистецтва – Ес-Суейра. 1993 у Касабланці, на березі Атлант. океану відкрито мечеть Гасана II з найвищим мінаретом у світі (175 м). Функціонують 15 держ. і 26 муніцип. університетів, 6 НДІ; музеї Удайя і археол. у Рабаті, Дар-Сі-Саїд у Марракеші, регіон. етногр. Дар-Джамай у Мекнесі, нац. у Сафі, мистецтва М. у

Танжері, археол. у Тетуані. У М. розвинений марафон. біг. У 1920-х рр. кілька сотень українців, які вступили до франц. іноз. легіону, перебували на службі на тер. М. 1932 у Львові вийшли спогади «Чар Марокко» укр. журналістки та мандрівниці С. Яблонської-Уден, 1960 у Києві – книга з мароккан. історії та культури «Марокко. Сучасне і майбутнє» укр. дипломата, літературознавця Ю. Кочубея. Після 2-ї світової війни у франц. М. оселилися бл. 60 українців, які переїхали з таборів для переміщених у Німеччині й Австрії. 1968–79 у Мараккеші працював дир. Бюро гігієни та судовим лікарем уродженець Харкова Б. Витязь. Низку мароккан. творів переклали Ігор і Тетяна Лебединські, Ю. Кочубей, М. Литвинець, О. Масикевич. Мароккан. влада визнала незалежність України 30 грудня 1991, дипломат. відносини між двома країнами встановлено 26 червня 1992. У 2000 у Рабаті відкрито посольство України в М. (раніше інтереси українців представляло посольство України у Тунісі), а у Києві – посольство М. в Україні. У грудні 2001 між М. і Україною підписано угоди в галузі торгівлі та про заохочення і взаєм. захист інвестицій, у липні 2007 – угоду про співробітництво в галузі туризму, у грудні 2009 – угоди про тех. співробітництво в галузі вод. господарства, про мор. торг. судноплавство та співробітництво у сфері культури. 2012 М. стало другим на афр. континенті імпортером укр. продукції (363 млн дол. США). Осн. статті експорту України в М.: зернові, олія, продукти неорганіч. хімії, добрива, металовироби. Україна імпортує з М. фосфати, заморожену рибу, овочі, фрукти, одяг і взуття. Мароккан. студенти становлять третю за чисельністю студент. громаду (2014 – 2,2 тис. осіб) з араб. і афр. країн в укр. ВНЗ. В Україні вони навч. переважно у мед., фармацевт., буд.-архіт. і тех. університетах. Підписано угоди про співпрацю між Київ. університетом і Рабат. університетом ім. Могаммеда V, між Нац. тех. університетом України «Київ. політех. інститут» і Рабат. вищою інж. школою «Могаммедія», між Харків. університетом і Могаммедій. університетом ім. Гасана II. Від 2003 з ініціативи марокканців-випускників укр. ВНЗів у М. існує товариство «Асоц. дружби Україна–М.». 2001–13 представники М. брали участь у Міжнар. дит. фестивалі «Змінимо світ на краще!» у Молодіж. дит. центрі «Артек» у АР Крим. Щороку укр. музиканти виступають на Міжнар. конкурсі молодих піаністів у М. У серпні 2012 та 2013 укр. юнац. танц. ансамблі «Барвіночок» (Київ) та «Юність» (Вінниця) виступали на Рабат. міжнар. фольклор. фестивалі. У березні 2013 та 2014 відбулися міжнар. виставки творів укр. майстринь декор. мистецтва у Могаммедії, від листопада 2013 до січня 2014 проходили виставки петриків. розпису у Рабаті та Марракеші. Укр. діаспора в М. налічує понад 400 осіб. 2006 у Касабланці створ. громад. організацію «Асоц. України», яка об'єднує переважно жінок-українок, які одружилися з марокканцями. Частина з них працює у турист. або мед. сферах.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Марокко / О. Ю. Малиновська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-65945>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).